

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,

кандидат хім. наук, доцент,

А. Пантелеймонов

20 25 р.

**ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ
НА НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ**

Актуальні проблеми філології в сучасних парадигмах гуманітарного знання

Виконавець: філологічний факультет

Керівник НДР, декан філологічного
факультету, доктор
філологічних наук, доцент

Світлана ЧЕКАРЕВА

Відповідальний виконавець, кандидат
філологічних наук, доцент, доцент
кафедри історії української літератури

Григорій САВЧУК

1 ПІДСТАВА ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ
Рішення Вченої ради філологічного факультету, протокол від 21 лютого 2025 року № 9.

Строки виконання: початок «01» березня 2025 року

закінчення «31» грудня 2029 року

2 МЕТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Мета НДР полягає в:

- дослідженні літературного процесу (творчих методів, поетики, жанрів) української, зарубіжної, слов'янських літератур від давнини до сучасності, закономірностей розвитку літератури ХХ століття в усьому обсязі та на зламі ХХ й ХХІ століть з урахуванням сучасного стану теоретичного та методологічного осмислення літературного матеріалу;
- усебічному студіюванні сучасних (української, польської, англійської, слов'янських) та класичних (грецької, латинської) мов із застосуванням теоретичних і методологічних засад сучасної лінгвістики, зокрема соціолінгвістики, лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики;
- висвітленні інноваційних процесів у сучасному словотворенні та граматиці;
- характеристиці лексичної семантики в синхронному і діахронному вимірах;
- аналізуванні мовної гри як засобу емотивної комунікації у плакатах громадських акцій і масових заходів;
- дослідженні ключових концептів-маркерів української ідентичності в українськомовних поетичних текстах ХІХ–ХХІ століть;
- розкритті семантики міфологічного слова й тексту, вербалізації базових концептів і кодів українського лінгвокультурного простору, поетики творів української народної словесності;
- аналізуванні сучасної прози в концептуальному та стилістичному вимірах;
- дослідженні у функційному аспекті семантико-синтаксичної організації та стилістичних засобів і прийомів текстів різних жанрів і стилів;

- обґрунтуванні методологічних засад, принципів укладання, параметричної характеристики словника мови усної народної словесності;
- презентуванні критики словників в Україні як самостійного наукового напрямку, розкритті його етапів розвитку, теоретичних засад, дискурсивної практики;
- аналізуванні феномена перемикання та змішування мовних і графічних кодів у текстах ранньомодерної доби, висвітленні специфіки мовної і культурної поліфонії українського лінгвокультурного простору ранньомодерної доби;
- описі лексико-фразеологічних засобів увиразнення художніх, рекламних, медійних та щоденникових і епістолярних текстів;
- розгляді грецьких та латинських рукописів і документів, що зберігаються у ЦНБ Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна із застосуванням теоретичних і методологічних засад в аспекті теорії і методології новітніх палеографії і кодикології.

У результаті роботи мають бути розв'язані такі завдання:

- осмислити маловивчені літературні феномени класичної доби і Нового часу в парадигмі сучасного наукового знання;
- дослідити рецепцію літературних творів попередніх епох у модерністських і постмодерністських літературних маніфестаціях;
- проаналізувати динаміку розвитку та жанрову систему літератури модернізму (англо-американська, французька, німецька літератури);
- з'ясувати специфіку міфопоетичних парадигм у зарубіжній літературі ХХ ст.;
- схарактеризувати динаміку естетичних пошуків на межі пізнього модернізму та постмодернізму (англо-американська, французька, слов'янські літератури);
- з'ясувати особливості поетики та жанрової специфіки постмодернізму в зарубіжній літературі другої половини ХХ – початку ХХІ ст.;
- простежити основні тенденції й чинники в становленні художньої парадигми кроскультурної зарубіжної прози кінця ХХ – початку ХХІ ст.;
- вивчити своєрідність розвитку жанру утопії, антиутопії, дистопії у творах зарубіжних авторів;

- виявити особливості взаємодії елітарних і масових естетичних легітимацій у поезиці сучасної зарубіжної літератури;
- дослідити засоби вербалізації базових мовних концептів, специфічних для лінгвокультури сучасних та класичних мов;
- установити когнітивні особливості діалектної номінації на матеріалі сучасних та класичних мов;
- розглянути когнітивну семантику та функції мовних одиниць сучасних та класичних мов у дискурсах різного типу;
- розробити параметри опису лінгвістичних даних у межах методики дискурсивного аналізу;
- описати вплив соціопсихолінгвістичних та лінгвокультурологічних чинників на характер інноваційних процесів у сучасних та класичних мовах;
- дослідити й схарактеризувати мовні та концептуальні картини світу, зокрема національні;
- проаналізувати теоретичні і практичні аспекти перекладу та особливості їх реалізації у текстах різних жанрів та стилів;
- схарактеризувати структуру, семантику, функції, прагматику інноваційних процесів у сучасному антропоніміконі;
- розглянути лексичну семантику в синхронному та діахронному вимірах;
- описати мовну гру як засіб емотивної комунікації у плакатах громадських акцій і масових заходів;
- проаналізувати ключові концепти, що є маркерами української ідентичності в українськомовних поетичних текстах XIX–XXI століть, і їхні семантичні перетворення;
- розкрити семантику міфологічного слова й тексту, вербалізацію базових концептів і кодів українського лінгвокультурного простору, поезику творів української народної словесності;
- дослідити синтаксичну організацію та стилістичні засоби художніх, художньо-публіцистичних текстів в аспекті їхньої жанрової специфіки, мовні маркери

експресивного в текстах, інтертекстуальні вияви текстів різних жанрів, ключові концепти сучасних есеїстичних текстів;

- описати стилістичні засоби, семантико-синтаксичні та стилістичні особливості сучасних художніх текстів, функції стилістико-синтаксичних засобів сучасних поетичних і прозових творів, особливості стилістичного синтаксису різножанрового дискурсу;
- розробити концепцію словника мови народної усної словесності, подати зразки лексикографічного опису словесних елементів, наявних у мові фольклору;
- обґрунтувати виокремлення критики словників в Україні як самостійного наукового напрямку, описати його етапи розвитку, схарактеризувати теоретичні засади й дискурсивну практику;
- проаналізувати специфіку явища перемикання і змішування мовних і графічних кодів у текстах ранньомодерної доби;
- дослідити історію грецьких і латинських манускриптів із зібрання ЦНБ Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;
- укласти реєстр і науковий каталог латинських рукописів;
- дослідити рукописні навчальні курси Харківського колегіуму.

3 ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Таблиця 1 - Робота виконуватиметься на базі таких матеріалів і праць

№ з/п №	Автори/ Authors	Назва роботи/ Title of the work	Назва видання, в якому опубліковано роботу/ Name of the publication in which the work is published	Том, номер (випуск), рік, DOI або веб-адреса електронної версії/ Volume, issue, year, DOI, or web address of the electronic version	Зазначити чи є публікація у відкритому доступі (так / ні)/ Indicate whether the publication is in the open access (yes / no)
1	2	3	4	5	6
1.	Сердега Р.	Структура словникових статей у словнику сільськогосподарської лексики центральної	Лінгвістика.	№ 1 (42). 2020. С. 58–70. http://doi.org/10.12958/2227-2631-2020-1-42-58-70	так

		Слобожанщини (Харківщини).			
2.	Bobro M.	“The concept LIFE in Ukrainian national linguistic worldview as represented by universal images”.	Закарпатські філологічні студії.	№ 13 (1). 2020. С. 12–17. http://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-1.2	так
3.	Проскуріна Н. Ю.	Міфосвіт роману Доріс Лессінг «Ущелина».	Закарпатські філологічні студії.	Вип. 14. Т. 2. 2020. С. 222–228. http://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-2.42	так
4.	Губарева Г. А., Калашник В. С.	Парентеза в поетичній мові Юрія Андруховича.	Мовознавчий вісник: збірник наукових праць.	Вип. 31. 2021. С. 48–54. http://doi.org/10.31651/2226-4388-2021-31-48-54	так
5.	Дубовик Н. М., Бобро М. П., Гуторов В. О.	Оцінно-сміслове поле «Батьківщина» в лінгвокультурній свідомості студента-гуманітарія.	Закарпатські філологічні студії.	Вип. 19. Т. 1. 2021. С. 20–25. http://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.1.4	так
6.	Чекарева Є. С.	Слухове сприйняття у системі іменників давньогрецької мови.	Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.	№ 51. Т. 1. 2021. С. 123–127. http://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.51-1.29	так
7.	Маслій О.	Реконструкція образного складника та структури концепту <i>дурень</i> за даними праслов'янського лексичного фонду.	Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»	№ 91. 2022. С. 86-91. http://doi.org/10.26565/2227-1864-2022-91-12	так
8.	Кравець О. М., Полякова К. О.	Провідні мотиви в романі Джуліана Барнса «Історія світу в 10½ розділах».	Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика	Т. 33 (72). № 5. Ч. 2. 2022. С. 148–153. http://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.5.2/26	так
9.	Попов С. Л.	Про причину більш пізньої появи редукції після м'яких (ікання) у порівнянні з появою редукції після твердих (акання) в історії російської фонології: анатомічно-еволюційна та	Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.	№ 56. 2022. С. 115–118. http://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.56.25	так

		КОГНІТИВНО-ЕВОЛЮЦІЙНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ.			
10.	Butko S., Hurova O.	Associative Fields of the Lexemes Divchyna, Divchynka, Divcha, Diva, Divulya, Divaha as a Representation of Ukrainian Linguocultural Consciousness.	Slavia Orientalis.	№ 71 (1). 2022. Pp. 175–191. https://doi.org/10.24425/slo.2022.141153	так
11.	Cherntsova E., Pedchenko L.	The Problem of Polysemy within the Cognitive-Discursive Linguistic Paradigm (Based on the Contexts of the Fictional Discourse of the Verbal Predicates).	Slavia Orientalis.	№ 71 (2). 2022. Pp. 373–388. https://doi.org/10.24425/slo.2022.142184	так
12.	Педченко Л.	Асоціативне поле концепту «ворог» у мовній свідомості росіян.	Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія».	№ 93. 2023. С. 70–74. http://doi.org/10.26565/2227-1864-2023-93-10	так
13.	Васянович Є.	Асоціативне поле нація як фрагмент мовної свідомості студентства.	Актуальні питання гуманітарних наук.	Вип. 63. Т. 1. 2023. С. 155–158. http://doi.org/10.24919/2308-4863/63-1-23	так
14.	Дюкар К. В.	Неузуальні деривати-компресиви як експлікатори зрушень у світоглядних парадигмах українців (на матеріалі інтернет-дискурсу 2014–2023 рр.).	Південний архів (філологічні науки).	№ 95. 2023. С. 17–22. http://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2023-95-2	так
15.	Pshenychna M. S., Heorhievsk a V. V., Khaustova M. V.	Problems of teaching Latin to foreign medical students and ways to solve them.	Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences.	No. 1(112). 2023. С. 76 – 87. http://doi.org/10.35433/pedagogy.1(112).2023.76-87	так
16.	Chernokova Y.S.	The essence of an image in english-american imagism: singular versus universal	Visnyk Universitetu Imeni Alfreda Nobelya. Seriya:	№ 1 (25). 2023. Pp. 8–19. https://doi.org/10.32342/2523-4463-2023-1-25-1	так

			Filologichni Nauki		
17.	Kardashova O.V., Filchuk T.F.	Metaphor as a factor of discursive creation (using the example of the lexeme вкусный - tasty)	Visnyk Universitetu Imeni Alfreda Nobelya. Seriya: Filologichni Nauki	№ 2 (26(1)). 2023. Pp. 205–220. https://doi.org/10.32342/2523-4463-2023-2-26/1-15	так
18.	Чернцова О. В., Ван Л.	Національно-культурна специфіка східнослов'янського концепту лінь на тлі зіставлення з китайським 懒 (lan) (на матеріалі казкового дискурсу).	Мова.	No 41. 2024. С. 54–59. http://doi.org/10.18524/2307-4558.2024.41.311210	так
19.	Крапива Ю. В.	Комунікативні стратегії учасників передвиборчої кампанії 2024 року в США.	Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.	№ 65. 2024. С. 69–72. http://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.16	так
20.	Вашенко Ю. А., Мурадова І. Р.	Поетика екзистенціального абсурду в романах «Страх» Г. Шевальє І «Уікенд на південному березі» Р. Мерля.	Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.	Т. 35 (74). № 3 Ч. 2. 2024. С. 1–8. http://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.3.2/01	так
21.	Нелюба А. М.	Самоплагіат: термін українського права чи мовна абракадабра?	Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди.	Вип. 60. 2024. С. 182–195. http://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.15	так
22.	Petrova T. O.	Термінографічна критика: структурні підрозділи й термінологічне поле метамови.	<i>Slavia Centralis</i> . Maribor: Univerza v Mariboru.	14 (1). 2021. С. 111–122. https://doi.org/10.18690/scn.14.1.111-122.2021	так

4 ОСНОВНІ ВИМОГИ ЩОДО ВИКОНАННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

- аналіз процесів становлення та динаміки жанрових систем і художніх принципів у літературі класичної доби і Нового часу;
- дослідження специфіки художніх принципів та жанрових моделей зображення людини і світу в модернізмі ХХ століття;

- інтерпретування особливостей реалізації міфопоетики в недостатньо вивченій прозі англо-американських письменників;
- студіювання дискусійних у сучасному літературознавстві аспектів щодо естетики, поетики і жанрової специфіки творів межі пізнього модернізму і постмодернізму;
- дослідження жанрової своєрідності й тенденцій розвитку сучасного постмодерністського роману;
- розгляд феноменів інтертекстуальності, інтермедіальності, ризоматичності, симулякральності, тілесності у поетиці художніх творів доби постмодернізму;
- простеження механізмів формування поетики сучасної кроскультурної прози в контексті мультикультуралізму XX – XXI століть;
- аналіз жанрово-стильових проявів антиутопії та дистопії в естетичних пошуках XX ст.;
- дослідження своєрідності взаємодії художніх принципів жанрових форм та поетики, характерних для масової та елітарної зарубіжної літератури кінця XX – початку XXI століть;
- характеристика імагологічних аспектів сучасних літературних феноменів;
- подальший розвиток теорії та методології дослідження лінгвокультурних концептів;
- дослідження засобів мовної об'єктивації базових категорій і концептів лінгвокультури сучасних та класичних мов;
- виявлення та обґрунтування характерних лінгвістичних ознак і параметрів дискурсів різного типу;
- установлення актуальних інноваційних процесів у лексиці та словотворенні сучасних та класичних мов;
- розгляд змісту та структури концептів лінгвокультури сучасних і класичних мов у синхронному та діахронному аспектах;
- опис змісту, структури та особливостей вербалізації мовних та концептуальних картин світу;
- студіювання актуальних процесів у теорії та практиці перекладі;

- визначення структури, характеристика семантики, функцій, прагматики інноваційних процесів у сучасному антропоніміконі;
- аналіз лексичної семантики в синхронії і діяхронії;
- опис дискурсивної практики функціонування мовної гри як засобу емотивної комунікації у плакатах громадських акцій і масових заходів;
- визначення і розгляд системи основних концептів-маркерів української ідентичності в українськомовних поетичних текстах ХІХ–ХХІ століть;
- розкриття особливостей репрезентації базових концептів і кодів українського лінгвокультурного простору;
- установлення специфіки синтаксичної організації, стилістичних засобів, а також мовних маркерів експресивного, у сучасних текстах різних жанрів;
- визначення та аналіз стилістичних засобів, семантико-синтаксичних і стилістичних особливостей сучасних художніх текстів, функцій стилістико-синтаксичних засобів поетичних і прозових творів, особливостей стилістичного синтаксису різножанрового дискурсу;
- моделювання концепції словника мови народної усної словесності, презентування зразків лексикографічного опису словесних елементів, що функціонують у мові фольклору;
- дослідження феномена критики словників як міждисциплінарної науки з власною історією, методологійними основами та їхнє проектування на дискурсивну практику – систему рецензій на словники;
- інтерпретування феномена мовної і культурної поліфонії українського лінгвокультурного простору ранньомодерної доби, вивчення явища перемикування й змішування мовних і графічних кодів у різнодискурсивних текстах української ранньомодерної доби із застосуванням соціолінгвістичного підходу;
- подальший розвиток теорії та методології палеографічних і кодикологічних досліджень;
- уведення в науковий обіг інформації про зміст, походження, кодикологічні особливості грецьких і латинських рукописів.

5 ЕТАПИ НДР

№ п/п	Назва і зміст етапу	Термін виконання	Чим закінчується етап
5.1	Дослідження динаміки перехідності від модерністської до постмодерністської парадигми у літературі ХХ ст. Вивчення етнолінгвістичних аспектів дослідження культурної семантики мовних одиниць.	01 березня 2025 – 31 грудня 2025 р.	Наукові статті та доповіді. Захист дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук відповідно до змісту етапу. Проміжний звіт.
5.2	Дослідження естетичних пошуків літературного процесу модерністської та постмодерністської доби. Вивчення теорії, методології та практики лінгвокогнітивних, лінгвокультурологічних і соціопсихолінгвістичних досліджень.	01 січня 2026 – 31 грудня 2026 р.	Наукові статті та доповіді. Захист дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук відповідно до змісту етапу. Проміжний звіт.
5.3	Вивчення специфіки взаємодії художніх принципів жанрових форм та поетики, характерних для масової та елітарної зарубіжної літератури кінця ХХ – початку ХХІ століть. Дослідження базових концептів лінгвокультури.	01 січня 2027 – 31 грудня 2027 р.	Наукові статті та доповіді. Захист дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук відповідно до змісту етапу. Проміжний звіт.
5.4	Нові виміри дослідження літератури ХІХ століття (міфопоетика й інтермедіальність). Вивчення специфіки мовної гри в різних дискурсивних виявах.	01 січня 2028 – 31 грудня 2028 р.	Наукові статті та доповіді. Захист дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук відповідно до змісту етапу. Проміжний звіт.
5.5	Вивчення художньої специфіки кроскультурної прози в контексті мультикультуралізму ХХ-ХХІ століття. Дослідження феномену культурної пам'яті слова.	01 січня 2029 – 31 грудня 2029 р.	Остаточний звіт. Наукові статті та доповіді. Захист дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії та доктора наук відповідно до змісту етапу.

6 СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Результатами цієї роботи зможуть скористатися дослідники-філологи, викладачі закладів вищої освіти, культурологи, лексикографи, медійники, методисти, учителі, студенти в царині філології. Матеріали дослідження можуть бути використані в перекладацькій практиці, укладанні різних типів лексико- й термінографічних джерел, для підготування монографій, підручників, посібників, написання наукових робіт різного кваліфікаційного рівня (бакалаврських, магістерських, на здобуття наукового ступеня доктора філософії та доктора філологічних наук та ін.). Одержані результати також можна застосувати для підготовки вишівських і шкільних курсів із мови та літератури.

7 ПЕРЕЛІК ТЕХНІЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ЩО ПОДАЄТЬСЯ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

7.1 Затверджене технічне завдання.

7.2 Проміжні та остаточний звіти.

7.3 Рецензії, витяги з протоколів засідання кафедр, Вченої ради факультету.

8 ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ Й ПРИЙНЯТТЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Результати НДР розглядаються (схвалюються) на засіданнях кафедр української мови, історії зарубіжної літератури і класичної філології, загального та прикладного мовознавства філологічного факультету, Вченої ради філологічного факультету із залученням представників Експертної ради й провідних спеціалістів вищої школи.

Технічне завдання розробили:

Декан філологічного факультету,
професор кафедри
історії зарубіжної літератури
і класичної філології, доктор філологічних наук

Є. Чекарева

Головний метролог

О. Гостєв